

พุทธประยุกต์กับการสร้างชาติ

Applied Buddhism and The Nation - Building

เพ็ญศรี กาญจนอมัย¹
Pensri Kanchanomai

ABSTRACT

Since the beginning, Thailand, as an agricultural society had undergone several types of government. Regarding to Thai Buddhism which is the state - religion, most governments, ruled the country by laws of dharmas. People were taught to live morally and ethically.

Nevertheless, more and more, we are confronting the fashion of being a modernized or industrial society. Accordingly, the social problems increase so much that we are afraid of losing the nation.

In order to avoid the fatal crisis, Buddhism, in this article, is proposed to be the only scientific way of solving the problems while Thai people seem not to be aware of the Buddhist teachings. It should be called applied Buddhism, managed to be the tools to overcome social, political, and economical problems. Those dharmas must be used practically, not philosophically since we have been doctrinated by the Buddhist philosophy for a great length of Time.

1. วิวัฒนาการของสังคมไทย

ในการที่จะเข้าใจสภาพและปัญหาสังคมไทยปัจจุบัน เพื่อสร้างอนาคตที่ดีนั้น เราจะต้องหันกลับไปมองอดีตด้วยเสมอไป ยิ่งเห็นอดีตได้ชัดเพียงใดและไกลเพียงใด ก็ย่อมเข้าใจสภาพปัจจุบันได้มากขึ้น และถ้าใช้สติปัญญา วิเคราะห์พิจารณาประกอบการพิจารณา ก็ย่อมเป็นลู่ทางไปสู่อนาคตได้สะดวกและมั่นคงขึ้น สุภาษิตชาวตะวันตกคนหนึ่งมีว่า

“ก่อนที่จะถูกรังแกไปข้างหน้าได้นั้น จำต้องนำรถไปข้างหลังเสียก่อน”

สังคมไทยแต่เดิมนั้นอยู่กันแบบครอบครัวใหญ่ ปกครองกันแบบ พ่อ – ลูก เมื่ออยู่เป็นถิ่นฐานกันนานขึ้น ก็จะมีสภาพเป็นเมือง ในที่สุดก็เป็นประเทศ ผู้ปกครองในฐานะกษัตริย์นิยมปกครองตามหลักทศพิธราชธรรม นั่นคือธรรมสำหรับผู้ปกครองซึ่งมี 10 ประการ ได้แก่การให้ กาย-ใจบริสุทธิ์ เสียสละ ซื่อตรง อ่อนโยน ขยัน ไม่โกรธ ไม่เบียดเบียน อดทน ยุติธรรม จึงอยู่ในฐานะเป็นธรรมราชา (ตรงข้ามกับท้าวราชาของขอมหรืออินเดีย) ถ้าขาดหลักธรรมดังกล่าว ก็จะทำให้บ้านเมืองยุ่งยากสับสน จนต้องใช้กำลังเปลี่ยนราชวงศ์ปกครองกันใหม่

สำหรับประชาชนนั้น ต้องยอมรับสภาพ สังคม วัฒนธรรมและการเมืองเพราะไม่เห็นว่ามีอะไรดีกว่านั้น แต่ก็มี การเปลี่ยนฐานะตำแหน่งกันบ้างตามโอกาสที่มีให้ ชาวไร่ชาวนามักจะถูกสอนให้ล้มชีวิตยากลำบากด้วยการตั้งความหวังที่จะไปเกิดใหม่ในสมัยพระศรีอารย์

เมื่อคนไทยจำต้องมามีความสัมพันธ์กับชาวตะวันตก (ฝรั่ง) ก็เริ่มเห็นดีงามกับวิถีชีวิตแบบตะวันตก ว่าทันสมัย ถูกบังคับให้รับค่านิยมตะวันตกมาใช้ มิฉะนั้นจะต้องกลายเป็นเมืองขึ้นของตะวันตกไป รัฐบาล

¹ ภาควิชาประวัติศาสตร์ คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
Dept. of History, Faculty of Social Sciences, Kasetsart Univ.

ก็มีนโยบายพัฒนาประเทศให้ทันสมัย ซึ่งหมายถึงการพัฒนาอุตสาหกรรมเพื่อให้คนมีความเป็นอยู่สะดวกสบาย วัฒนธรรมตะวันตกที่ให้ความสำคัญต่อความเจริญทางวัตถุจึงหลั่งไหลเข้ามารวดเร็ว แม้ไทยจะไม่ได้เป็นบริวาร ฝรั่งเศสและส่วนใหญ่ไม่ได้นับถือศาสนาคริสต์ แต่ก็ทำให้พุทธศาสนาอ่อนกำลังลงตามลำดับ ระบบขุนนางข้าราชการก็มุ่งรับให้มหาอำนาจโดยหวังความช่วยเหลือทางทหารและเศรษฐกิจ ระบบทุนนิยมตะวันตกทำให้สังคมไทยเริ่มขาดความมีน้ำใจ คนกดขี่ข่มเหงกัน ขาดเมตตาในสังคม การศึกษาแบบใหม่ยังทำให้เยาวชนดูถูกวัฒนธรรมดั้งเดิม (ผู้อาวุโสกลายเป็นไดโนเสาร์ เต่าพันปี) มาตื่นตื้นกับวิทยาศาสตร์และอารยธรรมสมัยใหม่

ปัญหาจึงเกิดขึ้นในสังคม เพราะสังคมประกอบขึ้นด้วยคนหลายคนอยู่ร่วมกัน ผลของการอยู่ร่วมกันคือความวุ่นวายสับสน ดังโยไซเธเรคาธาที่กล่าวว่า “อยู่คนเดียวเป็นพรหม อยู่สองคนเป็นเทวดา อยู่สามคนเป็นชาวบ้าน อยู่มากกว่านั้นก็ยุ่งยากโกลาหล” ปัญหาสังคมจึงเป็นเรื่องธรรมดาของคนอยู่ร่วมกัน ในเมื่อแต่ละคนมีพื้นเพ อุปนิสัยใจคอ การอบรมเลี้ยงดูที่ต่างกัน และยังขาดการฝึกฝนอบรมจิตใจอย่างประณีตก็จะนำมาแต่ทุกข์ ไม่มีที่สิ้นสุด

การขาดธรรมประจำใจ ทำให้คนหันไปหาความผิด หาโอกาสทำบาปกันได้มาก ลักษณะคนไทยโดยทั่วไปปัจจุบัน กลายเป็นคนเห็นแก่ตัว คนเช่นนี้จะมองโลกในแง่ร้าย แสวงหาความสุขเฉพาะตน พร้อมกับแสวงหาความทุกข์ให้แก่ผู้อื่น คนเช่นนี้จะไม่มีความรับผิดชอบ สังคมที่มีคนเห็นแก่ตัวมาก สังคมนั้นก็จะมีแต่ความทุกข์ เดือดร้อน ที่ยึดเยื้อ มีแต่อาชญากรรมเต็มบ้าน เต็มเมือง เกิดคอร์รัปชันกันขึ้นในทุกระดับ ต่างเบียดเบียนข่มเหงกัน

2. ลักษณะของสังคมไทยปัจจุบัน (ที่เป็นปัญหา)

1. คนทุกระดับทวิความเห็นแก่ตัว
2. ผู้นำทางการเมืองมักคิดว่าราษฎรโง่จึงขาดการกระจายอำนาจ
3. ยิ่งนับวัน คนไทยยิ่งขาด “ความกล้าหาญทางจริยธรรม”
4. เดินตามกันฝรั่ง รับค่านิยมฝรั่งมากกำหนดคุณค่าของเราเอง ยึดวัตถุและโลภภัยเป็นที่ตั้ง ดูถูกความคิดอ่านของบรรพบุรุษ ดูถูกศาสนาและวัฒนธรรมของเราเอง
 - ยกย่อง กิน กาม เกียรติ (ลาภ ยศ สุข สรรเสริญ)
 - ปฏิเสธ สมณะ สะอาด สว่าง
5. เปลี่ยนค่านิยมจากธรรมที่จะสร้างให้เป็นคนดี พลเมืองดี เช่น พรหมวิหารธรรม สังคหวัตถุธรรม ทิฐฐัมมิกัตถประโยชน์ มาเป็นการฉ้อฉล และทุนนิยมกดขี่ขูดรีดคนจน
6. ไม่มีความพยายามหาทางออกให้บ้านเมืองมีอนาคตดี

3. สาเหตุของปัญหาสังคมไทย

มีสาเหตุมากมาย พอสรุปได้เป็น 2

ก) สาเหตุภายใน เกิดจากการมีอวิชา คือความไม่รู้ ซึ่งได้แก่

ตัณหา : ความอยากได้ใคร่ดีในสิ่งซึ่งเกินความสามารถ เกินฐานะของตน

อติมานะ : คิดยึดในความวิเศษของตนว่าไม่มีใครอาจทำได้เท่าตน ดีกว่าตน

มิจจาทิฐิ : คิดยึดอยู่กับทฤษฎีหรือความคิดเห็นของตนเอง ทำให้เกิดความขัดแย้งแตกแยก ขาดสามัคคี

ข) สาเหตุภายนอก เกิดจากสิ่งแวดล้อมที่เป็นสิ่งมอมเมา และสภาพเศรษฐกิจทรุดโทรม เกิดภาวะขาดแคลนและยากจนทั่วไป

ทั้งหมดมีผลทำให้ประเทศไทยอยู่ในสภาพด้อยพัฒนาเกิดสภาพโง่ จน เจ็บ ของสังคม

4. การแก้ไข้ปัญหา: ทางออกไปสู่นาคตที่ดีกว่า

การแก้ไข้ปัญหาของสังคมไทยมีอยู่ทางเดียว คือ การใช้พุทธธรรม ไทยโชคดีมากที่เป็นประเทศที่มีประชาชนส่วนใหญ่ (ร้อยละ 95.5) เป็นชาวพุทธ ศาสนาพุทธมีลักษณะเป็นอกาลิก คือทันสมัยตลอดกาล

ศาสนาพุทธ มีวิธีแก้้ปัญหาสังคมแบบถาวร ความทุกข์ทั้งหลายในสังคมจะแก้้ได้ โดยอาศัยหลักธรรมของพระศาสนามาช่วยผ่อนคลาย ดับความร้อนทั้งใจและกาย พระพุทธศาสนาสอนไว้ว่าการประทุษร้ายแก่กันทางกายและใจนั้น เป็นการก่อเวร ทำความเดือดร้อนมาสู่ตนเอง และส่วนรวมไม่มีที่สิ้นสุด เพราะ “ผู้ฆ่าย่อมได้รับการฆ่าตอบ ผู้ชนะย่อมได้รับการชนะตอบ ผู้ต่ำได้รับการต่ำตอบ ผู้ประทุษร้ายย่อมได้รับการประทุษร้ายตอบ” พระพุทธศาสนาจึงสอนให้ไม่เบียดเบียนและจองเวรกัน ในเมื่อชัยชนะนำมาซึ่งความเกลียดชังและพินำมาซึ่งความทุกข์ ผู้ที่มีปัญญาเท่านั้นจึงจะไม่ปรารถนาการแพ้ชนะ ควรมีเมตตาต่อกัน และพระพุทธเจ้าก็ได้ทรงแสดงธรรมนี้ให้เห็น ได้ชัดในบทของอหิงสาธรรม

จะขอยกตัวอย่างความงดงาม ความทันสมัยของศาสนาพุทธมาประกอบ ดังนี้

ก) ประมาณ 4-5 ปีมาแล้ว หลวงพ่อพระครูปัญญาโสภิต วัดสร้อยทอง ได้ไปประชุมเกี่ยวกับศาสนาของโลกที่กรุงสกา บรรดาบาทหลวงของพระศาสนาคริสต์ต่างก็ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับ “ความรัก” ว่าเป็นสิ่งสวยงาม เป็นสิ่งที่ดี แล้วขอความเห็นจากหลวงพ่อ ๆ ก็ตอบว่า ความรักของท่านมันก็ดี แต่ความรักตามแนวความคิดของศาสนาพุทธนี้เป็นภัย (ความรักเป็นบ่อเกิดของความทุกข์)

ความรักเป็นภัย ก็เพราะความโศกและภัยอันตรายเกิดจากรัก รักมากก็โศกมาก มีอันตรายมาก เพราะทำให้กินไม่ได้ นอนไม่หลับ ถึงกับฆ่าตัวตายกันได้

บาทหลวงจึงสรรเสริญว่า “พระสมณโคดมของท่านสูงส่ง ไม่ต้องสงสัยที่ศาสนาพุทธจะเป็นสัญลักษณ์ของไทยที่ใครจะมาล้มล้างไม่ได้”

หลวงพ่อก็ตอบอย่างเฉียบแหลมว่า “คริสต์ศาสนาก็เป็นสัญลักษณ์ของประเทศของท่านเช่นกัน ใครจะมาล้มล้างก็ไม่ได้เช่นกัน”

ข) พระนิโรธรังสีคัมภีร์ปัญญาจารย์ (หลวงปู่เทศก์) วัดหินหมากเป้ง ได้เขียนไว้ว่าศาสนามาคำสอนของพระพุทธเจ้า เป็นคำสอนที่มีรสชาติอร่อยสุขุมมาก เหล่าชุมชนทั่วไปฟังได้ ปฏิบัติได้ รู้ได้ตามชอบใจ ตามภูมิและฐานะของตน ๆ ไม่เป็นการขัดขืนขัดขวางต่อนิสัยและระบอบใด ๆ ของใครในโลกทั้งนั้น คำสอนของพระองค์เป็นแต่ชี้แนวทางปฏิบัติให้ พร้อมทั้งบอกเหตุผลของการปฏิบัตินั้น ๆ ใครจะปฏิบัติตามหรือไม่ คำสอนนั้นก็มิได้ลงโทษหรือให้คุณแม้แต่ประการใด โทษและคุณย่อมอำนวยให้ผลตามเหตุ นั้น เท่านั้น

ค) ส.ศิวลักษณ์ นักคิดนักเขียนที่ยิ่งใหญ่ของยุคปัจจุบัน กล่าวว่ คำสอนในศาสนาพุทธนั้น ให้ความรู้ที่ลึกซึ้งงดงามมาก เพราะ “คำสอนของพระพุทธเจ้าไพเราะในเบื้องต้น ไพเราะในท่ามกลาง และไพเราะในที่สุด

หลักธรรมเร่งด่วนในการแก้้ปัญหาสังคมปัจจุบัน มีดังนี้

4.1 พุทธศาสนาแก้้ปัญหาเศรษฐกิจ เราอาจใช้ชื่อที่เหมาะสมว่าหลักพุทธเศรษฐศาสตร์กล่าวคือ

ก) “เมตตาธรรมคำจุนโลก” เป็นธรรมที่มุ่งแก้้ปัญหาอันเกิดจากความเห็นแก่ตัว นับเป็น สันติธรรมหรือธรรมเพื่อสันติ เพราะเมื่อเราเจริญเมตตานุสติต่อกันแล้ว จะทำให้มองสภาพต่าง ๆ ได้กระจายอย่างปราศจากอคติ พับฝ่าอุปสรรคได้ด้วยสันติวิธี เลือกเดินทางด้วยวิธีบริสุทธิ์สะอาด อันจะถึงซึ่งความสว่างอย่างสงบ สามารถแก้้ปัญหาต่าง ๆ เช่น ปัญหาโลกธรรมที่ทำให้คนเบียดเบียนกันได้อย่างดี สอดคล้องกับหลักอหิงสาธรรมมาก ซึ่งจะช่วยลดช่องว่างระหว่างคนมีและคนจน เพราะสามารถทำให้เกิดหลัก “เฉลี่ยสุข” ขึ้นได้

ข) “สันโดษ” เป็นมงคลหนึ่งในมงคล 38 (หลวงพ่อดุสิตคำเขียนไว้อย่างชัดเจนดีมาก) เป็นธรรมหนึ่งที่จะช่วยแก้้ปัญหาจนได้เป็นอย่างดี มักจะถูกกล่าวหาผิด ๆ ว่าทำให้คนไทยเกียจคร้าน ไม่กระตือ-

หรือคนที่สร้างชาติ สร้างชีวิต ที่จริงแล้วมันโดยเน้นในเรื่องของสมณะ หรือ การประหัดมาก ทั้งมีลักษณะสร้างสรรค์สังคมที่ดีด้วย เพราะ ให้ทุกคนพอใจในสิ่งที่ตนมีอยู่ ทำอยู่ เป็นอยู่ และทำงานตามสมรรถภาพของตน จึงทำให้คนไม่เบียดเบียนรังแกกัน ไม่โลภ ไม่คอร์รัปชัน

ค) “อิตตาหิ อิตโนนาโถ” เป็นหลักการที่สอนให้คนยืนบนขาของตนเอง ไม่ขอขยี้มจุมกคนอื่น มาหายใจ เป็นการกระตุ้นให้คนใช้ความสามารถของตนในการทำงานหรือประกอบอาชีพใด ๆ สังคมก็จะพ้นจากการเอารัดเอาเปรียบ เป็นต้นว่า ไม่มี “เด็กเส้น” แล้วทุกคนก็จะพอใจและมีความสุขในความสุขุติธรรมของสังคม การประกอบเศรษฐกิจแบบชาวพุทธ คือพยายามผลิตสิ่งต่าง ๆ ด้วยตนเองทั้งด้านทรัพยากรธรรมชาติ แรงงาน และเครื่องมือ ไม่ต้องกู้ยืมต่างประเทศ เพื่อให้ได้ประโยชน์เป็นของคนไทยอย่างเต็มที่

ง) “ทิฏฐธัมมิกัตถประโยชน์” นับเป็นพุทธเศรษฐศาสตร์ที่ตรงที่สุด เพราะสอนให้คนถึงพร้อมด้วย ความขยันหมั่นเพียร รักษาทรัพย์ด้วยดี รู้จักคบคนดีเป็นมิตร และรู้จักประมาณในการใช้ทรัพย์

จ) “อิทธิบาท 4” นับเป็นคุณเครื่องสำเร็จในชีวิตไม่ว่าจะประกอบกิจการงานอาชีพใด ๆ เพราะสอนให้คนมีความรักในสิ่งที่ตนทำ ขยันหมั่นเพียร เอาใจใส่ ไคร่ครวญ พิจารณาปรับปรุงให้ดีขึ้น เป็นธรรมที่นำมาใช้เพื่อผลสำเร็จได้ทั้งทางโลกและทางธรรม

ฉ) “มรรค 8” เป็นทางสายกลางที่ควรปฏิบัติในการดำรงชีพให้พ้นทุกข์ นั่นคือการเห็นชอบ คิดชอบ เจรจาชอบ การงานชอบ เลี้ยงชีพชอบ เพียรชอบ ระลึกชอบ และตั้งใจชอบ

4.2 พุทธศาสนาแก้ปัญหาทางสังคม เป็นธรรมที่จะช่วยสร้างทรัพยากรมนุษย์ได้เป็นอย่างดี กล่าวคือ

ก) “ทิส 6” สามารถนำมาใช้สร้างระเบียบของสังคมได้ดี ทำให้สังคมเป็นระเบียบเรียบร้อย ไม่ก้าวก่ายเบียดเบียนกัน สมาชิกจะรู้บทบาทและปฏิบัติตนตามหน้าที่ได้ถูกต้อง ไม่ว่าจะอยู่ในฐานะสมณะ บ่าวไพร่ บิดามารดา บุตรภรรยา ครูอาจารย์-ศิษย์ มิตรสหาย นับว่ากล่าวถึงความสัมพันธ์และหน้าที่ที่ควรปฏิบัติต่อกันสมบูรณ์กว่า หลักความสัมพันธ์ทั้งห้า ของท่านขงจื้อผู้ยิ่งใหญ่แห่งวัฒนธรรมจีนเสียอีก

ข) “ฆราวาสธรรม” เป็นหลักธรรมที่ควรปฏิบัติในการดำเนินชีวิต เพื่อให้เป็นพลเมืองที่ดีของสังคม (อยู่ในพระบรมราชาบาทของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวองค์ปัจจุบันด้วย) เพราะสอนให้คนมี สัจจะ ทมะ ขันติ และจาคะ (อันทำให้แก้ปัญหาทางการเมืองได้ด้วย) รายละเอียดอยู่ในหน้าต่อไป

ค) “พรหมวิหาร 4” นับเป็นธรรมที่ช่วยก้ำจุนโลกให้อยู่ด้วยกันได้อย่างสันติอันได้แก่ เมตตา กรุณา มุทิตา และอุเบกขา : รักปรารถนาดีต่อตนและผู้อื่น อยากช่วยให้ผู้อื่นพ้นทุกข์ ร่วมยินดีกับผู้อื่น และวางเฉย มีใจปกติไม่เอนเอียง

ง) “ศีล 5” เป็นข้อห้ามในการประพฤติดุค นับเป็นการช่วยสร้างทรัพยากรมนุษย์เพื่อการพัฒนาประเทศ โดยที่ประชาชนจะเว้นจากการ ฆ่าสัตว์ ลักทรัพย์ ผิดกาม เจรจาชั่ว มั่วสุรายาเมา

จ) “สัปปุริสธรรม 7” จะช่วยสร้างบุคลิกลักษณะและมีมนุษยสัมพันธ์ที่ดี เพราะสอนให้คนรู้จัก ดีชั่ว รู้จักตนเอง รู้จักประโยชน์ รู้จักประมาณในการเลี้ยงชีพ รู้จักกาลเวลาที่ควร รู้จักมรรยาท และรู้จักเลือกคน

ฉ) “สังคหัตถ์ 4” เป็นธรรมที่ช่วยสร้างคนดีอีกเช่นกัน เพราะสอนให้คนรู้จักทาน ปิยวาจา อุตล-จริยา และสมานัตตตา : รู้จักให้ปันสิ่งที่ตนมี พุดดี-สุภาพ ประพฤติเป็นประโยชน์ มีความเสมอภาค ไม่แบ่งชั้นวรรณะ

4.3 พุทธศาสนาแก้ปัญหาทางการเมือง ศาสนาพุทธนั้นเป็นของทุก ๆ คน เพราะคำสั่งสอนก็คือวิธีที่จะนำไปใช้ในการดำเนินชีวิตในเมือง “ระบบบ้านเมืองหรือเศรษฐกิจจะดีหรือเลวขึ้นอยู่กับว่ามีธรรมเข้าไปรวมอยู่หรือไม่ ถ้ามีธรรมเข้าไปรวมอยู่แล้วก็เป็นสิ่งที่ดี (ฉัตรทิพย์, 2523)

ก) “ฉรวาาธรรม” นับเป็นธรรมที่จะสร้างคนให้เป็นพลเมืองดีของรัฐบาล เป็นนักการเมืองที่ดีของประเทศด้วย การเมืองไทยจะพัฒนาไปด้วยดีก็ต้งประกอบด้วยประชาชนที่ถึงพร้อมด้วย “ฉรวาาธรรม” กล่าวคือ

- ลัจจะ - มีความจริงใจตตนเองที่จะปฏิบัติสิ่งที่เป็นประโยชน์ต่อส่วนรวม
- ทมะ - รู้จักข่มใจ ฝักใจให้ปฏิบัติแต่สิ่งที่ดี
- ขันติ - รู้จักอดทน อดกลั้น อดออม ไม่ล่วงพันความสัจสุจริต
- จาคะ - รู้จักละเว้นความชั่ว เสียสละประโยชน์ส่วนน้อยเพื่อประโยชน์ส่วนใหญ่ของบ้านเมือง

ข) “ทศพิธาธรรม” เป็นธรรมที่ผู้นำ ผู้ปกครอง หรือหัวหน้าทุกระดับจะต้องมีเพื่อการพัฒนาประเทศ การพัฒนาประเทศจะเป็นไปได้ด้วยดีหรือไม่ขึ้นขึ้นอยู่กับคุณสมบัติและนโยบายของผู้นำหรือรัฐบาล เช่นเดียวกับครอบครัวหรือสถาบันต่าง ๆ ผู้นำแต่ละระดับมีบทบาทสำคัญในสถานที่ที่ตนรับผิดชอบอยู่ ธรรมของผู้นำนี้สอนให้ผู้นำถึงพร้อมด้วย การให้ ใจกายบริสุทธิ์มีศีลธรรม เสียสละ ซื่อตรง อ่อนโยน ขยัน ไม่โกรธง่าย ไม่เบียดเบียน อดทน และยุติธรรม คุณธรรมทั้งหมดนี้จะทำให้คนรู้จัก เล่นการเมืองตามกติกาได้ดี ทำให้สังคมและโลกเกิดสันติสุขขึ้นได้

การที่ไทยยังด้อยพัฒนาทางการเมืองอยู่มากก็เพราะผู้นำขาดธรรมดังกล่าว คนจึงหมดศรัทธา เห็นว่าการเมืองเป็นเรื่องสกปรก เป็นเรื่องของผลประโยชน์ จึงมักมีทัศนคติทางลบต่อการเมืองและนักการเมือง

4.4 พุทธศาสนาแก้ปัญหาต่าง ๆ พุทธศาสนายังมีหลักธรรมถาวรที่จะใช้แก้ไขปัญหานานาประการของสังคม นั่นคือ “อริยสัจสี่” เป็นวิธีการแก้ปัญหาที่ได้ผลแน่นอนที่สุด เป็นเสมือนขั้นตอนของการใช้ปัญญาในการเอาชนะความทุกข์ เมื่อมีปัญหา (ปัญหา - สมมติฐาน - ทดลอง - วิเคราะห์และสรุปผล) การแก้ปัญหาโดยรู้จักดับเหตุของปัญหาอย่างถูกต้องได้นี้ทำให้การดำเนินชีวิตประจำวันเป็นไปด้วยดีและมีประโยชน์ทุกคนที่ได้ดำเนินชีวิตอย่างถูกต้องก็ได้ชื่อว่ามีส่วนแก้ไขปัญหาของบ้านเมืองเช่นเดิม หลักอริยสัจสี่จึงเป็นหลักสากลเป็นอมตะ

หลักธรรมของพระพุทธเจ้ามีถึง 84,000 พระธรรมชั้นตรี แต่เราสามารถสรุปได้เป็นสาม คือ ให้ทำดี ละชั่ว มีจิตใจสะอาดบริสุทธิ์ นับเป็นการ ลด ละ เลิก อบายมุขทั้งหลาย เพราะเป็นการเจริญด้วย ทาน ศีล ภาวนา

สรุป

สภาพปัญหาสังคมไทย และธรรมเพื่อการปฏิบัติในการแก้ไขปัญหานั้นเสนอมาทั้งหมดนี้ ก็เพื่อให้เกิดความเข้าใจและรู้จักวิธีที่จะสร้างคุณภาพของชีวิต คนไทยเรายังเข้าใจผิดและมีทัศนคติในทางลบต่อพุทธศาสนาอยู่มาก เช่น สันโดษ และกฎแห่งกรรม พระนิพพาน ทำให้คนเกียจคร้าน ไม่กระตือรือร้น และเห็นแก่ตัว จนเป็นเหตุให้สังคมไทยด้อยพัฒนาเป็นต้น จึงเป็นหน้าที่ของบรรดาผู้นำและข้าราชการทั้งหลายจะต้องนำพุทธธรรมมาใช้แก้ไขสถานการณ์ต่าง ๆ พยายามแทรกหลักธรรมเข้ากับการทำงานและการดำเนินชีวิตประจำวันให้มากที่สุด เราจะได้ชื่อว่าเป็น พลเมืองดี ทำหน้าที่ช่วยพัฒนาบ้านเมือง ช่วยสร้างชาติให้เจริญก้าวหน้าได้เป็นอย่างดี

สิ่งสำคัญที่สุดเราจะต้องมีความกล้าหาญทางจริยธรรม คือ เป็นผู้กล้าคิด กล้าพูด กล้าทำในสิ่งที่ถูกต้อง แม้จะขัดใจเจ้านายหรือผู้มีอำนาจหรือมหาชนก็ตามที และจะต้องไม่ยอมรับการโฆษณาชวนเชื่อโดยปราศจากการไตร่ตรอง (กาลามสูตร) ควบคู่กับความกล้าหาญทางจริยธรรม คือ สติปัญญา อันจะทำให้คนเราเกิดความคิดริเริ่มสร้างสรรค์ เป็นตัวของตัวเอง ไม่หวั่นไหวไม่ในคำกล่าวหาวิพากษ์วิจารณ์ มีความมั่นคงในเหตุผลที่ผ่านการพิจารณาไตร่ตรองโดยรอบคอบแล้ว สังคมที่มีทรัพยากรมนุษย์เช่นที่กล่าวมาย่อมมีแต่ความเจริญก้าวหน้า

เอกสารอ้างอิง

- ก. เขาสวนหลวง. (ผู้รวบรวม) *กาลามสูตร มหาประเทศ โคตมีสูตร, กรุงเทพฯ ๗ : โรงพิมพ์แสงสุทธิการพิมพ์, 2522.*
 คณะสหทัยธรรม ทำอย่างไรจึงเป็นมงคล. “รายการคุยกันวันพุธ”, เล่มที่ 8 เมษายน, 2522.
- ฉัตรทิพย์ นาถสุภา. “สนทนากับพุทธศาสนิกชน ว่าด้วยพุทธศาสนากับสังคมไทย”, *โลกหนังสือ*, 3 : 11 (สิงหาคม, 2523), หน้า 50 - 64.
- ชื่น มั่งใจงาม. “ความสันโดษ”, *ธรรมจักร*, 65, 2 (2523).
- ชลอ อุทกภานันท์ (พ.ด.อ.), *พุทธศาสนากับสังคมศาสตร์, กรุงเทพฯ ๗ : แพร์พิทยา, 2524.*
- ดิช นัท ฮันท์ (เจียน) *พุทธศาสนาในอนาคต* แปลโดย พจนา จันทรสันติ และ ชาญณรงค์ เมฆินทรางกูร, กรุงเทพฯ ๗ : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2520.
- ธรรมโฆษ (นามแฝง) “พุทธศาสนากับการพัฒนาประเทศ”, *มงคลสาร*, 2 : 13 (มิถุนายน 2519).
- นพพร พานิชสุข, “เราจะนำหลักอริยสัจสี่มาประยุกต์กับการแก้ปัญหาสังคมได้อย่างไร” *วารสารวัฒนธรรมไทย*, 18 : 3 (มีนาคม 2522).
- พระราชวรมนี, *พุทธธรรม*, กรุงเทพฯ ๗ : ธรรมสถานจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2525.
- พุทธศาสนิกชน, *นราวาสธรรม*, ไซยา : ธรรมทานมูลนิธิ, 2518.
- พุทธศาสนิกชน, *ธรรมะกับการเมือง*, ไซยา : ธรรมทานมูลนิธิ, 2522.
- ส.ศิวลักษณ์. *พุทธศาสนิกกับสถานการณ์บ้านเมืองในปัจจุบัน*. กรุงเทพฯ ๗ : มูลนิธิโกมลคีมทอง, 2522.
- สุรินทร์ สรงสระแก้ว, “การพัฒนาตามหลักพุทธศาสตร์”, *เทศาภิบาล*, 73 : 7 (กรกฎาคม, 2521).
- สำนักพระราชเลขานุการ, *ทศพิธราชธรรมและหลักพุทธศาสนา*, กรุงเทพฯ ๗ : สำนักพระราชเลขานุการ, 2516.
- พระนิโรธรังสีคัมภีร์ปัญญาจารย์ วัดหินหมากเป้ง, *ประมวลแนวปฏิบัติธรรม*, กรุงเทพฯ ๗ : โรงพิมพ์ไทยเกษม, 2520.